

Nikša Sinčić

**FORENZIČNA REVIZIJA
(FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO)**

ISTRAŽIVAČKI RAD

Projektna skupina FINANCIJSKI MENADŽMENT

Zagreb, prosinac 2014.

Glavni partner

www.finance.hr

Financijski klub • info@finance.hr
Trg J.F. Kennedyja 6 • 10000 Zagreb • Hrvatska

Strateški partner

Deloitte.

1. UVOD

Forenzično računovodstvo ili forenzična revizija? U okvirima računovodstvene i revizijske prakse Republike Hrvatske jasno se razlučuju pojmovi „računovođa“ i „revizor“, dok se u američkoj literaturi i praksi pojam *accountant* povezuje i s revizijom financijskih izvještaja. Naime, revizori ovlaštenje za obavljanje revizije dobivaju stjecanjem certifikata ovlaštenog javnog računovođe (*CPA – Certified Public Accountant*), a za revizorske tvrtke često se koristi naziv *accounting firms* odnosno računovodstvene tvrtke. U Republici Hrvatskoj to nije praksa, pa nije prikladno ni koristiti pojam računovodstvo za aktivnosti koje su srodne poslovima revizije. Pojam *forensic accounting* stoga je prikladno na hrvatski jezik prevesti kao „forenzična revizija“, a ne kao „forenzično računovodstvo“ (Tušek, Klikovac; 2013., str. 102). Ipak, neki stručnjaci se s tim ne bi složili pa oni koriste pojam „forenzično računovodstvo“ (vidjeti dio 4.2. – Forenzična revizija u RH).

Revizija je postupak provjere i ocjene financijskih izvještaja na temelju kojih se daje stručno i neovisno mišljenje o istinitosti i objektivnosti financijskog stanja, rezultata poslovanja i novčanih tokova (Sever Mališ, Tušek, Žager; 2012., str. 51). Forenzična revizija može se definirati kao opsežna istraga računovodstvenih i drugih zapisa koju provode neovisne i stručne osobe s ciljem otkrivanja prijevare ili otklanjanja sumnji u nastanak prijevare, pri čemu se prikupljaju dokazi upotrebljivi u sudskoj parnici, a koje ispitivač po potrebi prezentira na sudu. U literaturi se za praksu otkrivanja prijevara koju provode ovlašteni specijalisti još koriste pojmovi računovodstvo prijevara (engl. *Fraud Accounting*), revizija prijevara (engl. *Fraud Auditing*), forenzična revizija (engl. *Forensic Audit*), istraga prijevare (engl. *Fraud Investigation*) te ispitivanje prijevare (engl. *Fraud Examination*) (Tušek, Klikovac; 2013., str. 102, 104).

Dvije su osnovne razlike između revizije financijskih izvještaja i forenzične revizije. Za razliku od revizije financijskih izvještaja koja provjerava jesu li ili nisu informacije iz financijskih izvještaja realno prikazane u razdoblju od godine dana, forenzična revizija nema takvog vremenskog ograničenja. To zapravo znači da forenzična revizija može provjeravati i istraživati pojedine račune od njihova nastanka. Razlike između revizije financijskih izvještaja i forenzične revizije najviše dolaze do izražaja u fazi izvještavanja. Naime, kao konačan rezultat procesa revizije financijskih izvještaja revizor izražava mišljenje. Značajna neusklađenost u informacijama iz financijskih izvještaja s postavljenim kriterijima mogu rezultirati izražavanjem negativnog mišljenja, mišljenja s rezervom, ili se revizor može suzdržati od izražavanja mišljenja. S druge strane, ukoliko forenzični

revizor otkrije prijevare on treba pravno ispitati prijevare te pozvati na odgovornost osobe koje su na bilo koji način doprinijele počinjenju prijevare (Sever Mališ, Tušek, Žager; 2012., str. 439, 440).

2. FORENZIČNA REVIZIJA I PRIJEVARE

2.1. Ciljevi forenzične revizije

Forenzična revizija ima slijedeće osnovne ciljeve:

- detektiranje područja mogućih nepravilnosti ili prijevare,
- detektiranje konkretnih nepravilnosti ili prijevare,
- ocjena visine rizika od utvrđenih nepravilnosti (namjerno, nenamjerno, visok ili nizak nivo nepravilnosti, velika ili mala opasnost od izvedene prijevare itd.), te
- izvođenje dokaza.

Ovisno o svrsi kojoj je forenzična revizija namijenjena i koju definira naručitelj, ovisi izbor ciljeva. Za neku svrhu kao što je ocjena potencijalnog partnera, dovoljna je npr. ocjena forenzičara o mogućim velikim nepravilnostima i velikom stupnju rizika od prijevare. Za poduzimanje kaznenih radnji potreban je dokaz o nepravilnostima. (Belak; 2011, str. 117)

Dva su osnovna načina djelovanja forenzičara i to:

- preventivno (*ex ante*) radi odvratanja od prijevare ili nakon sumnje u mogućnost prijevare koja još nije nastala, te
- naknadno (*ex post*) nakon sumnje da je prijevare nastala ili nakon otkrića prijevare (Belak; 2011, str. 118).

2.2. Prijevare

Prijevare (namjerno zavaravanje, obmanjivanje, varanje, laganje, pronevjera, utaja) je svaki namjerno čin ili propust kreiran kako bi se obmanuli ostali i koji rezultira gubitcima žrtve ili postizanjem cilja izvršitelja. Prijevare menadžmenta je prijevare koja zavodi investitore i kreditore prikazujući značajno pogrešno financijske izvještaje (Sever Mališ, Tušek, Žager; 2012., str. 441). Tablica ispod prikazuje najčešće primjere prijevare (Belak; 2011, str. 120).

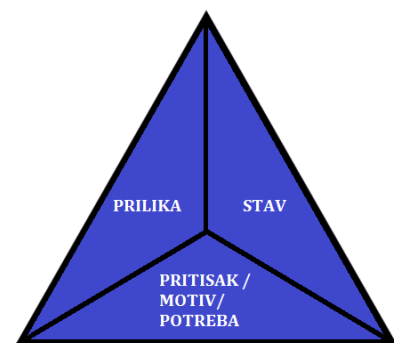
INTERNE PRIJEVARE		EKSTERNE PRIJEVARE
Zaposlenici	Menadžeri	
Korištenje sredstava poduzeća u privatne svrhe	Insajderska trgovina	Krađa intelektualnog vlasništva
Korištenje službenih automobila u privatne svrhe	Isisavanje novca pomoću prijateljskih tvrtki	Krivotvoreni računi primljeni od vanjskih stranki
Krađa novca primljenog od kupaca	Krivotvorenje isprava	Lažni računi od dobavljača
Krađa zaliha i druge imovine	Lažni računi za prihode i troškove	Neisporučivanje naplaćene robe od strane dobavljača
Krivotvorenje financijskih isprava	Neisporučivanje naplaćene robe	Neplaćanje računa od strane kupaca
Lažni računi za troškove	Neplaćanje računa	Nepoštene ponude cijena
Lažno prikazivanje radnih sati i učinaka	Nepoštene kupoprodaje na štetu tvrtke	Obmana dobavljača
Novac za plaćanje na crno	Novac za plaćanje na crno	Obmana kupaca i investitora
Posudbe koje se ne vraćaju	Obmana kupaca	Podmićivanje / tajne provizije
Primanje mita	Pogrešno prikazivanje rezultata poslovanja	Prezentiranje lažnih informacija
Rad za vlastite potrebe u toku radnog vremena	Primanje i davanje mita	Prijevarni ugovori
Zloupotreba gotovine	Varanje na kvaliteti i količini isporučene robe	Varanje na kvaliteti i količini isporučene robe

Tri kategorije rizika koje mogu uzrokovati nastanak prijevare su:

- pritisak/motiv/potreba,
- prilika i
- stav.

Motivi postoje kada su zaposlenici te niže razina menadžmenta pod pritiscima ostvarivanja nerealnih planova ili očekivanja nadređenih ili agresivnih politika poslovanja koje prije svega imaju za cilj ostvariti visoke stopa rasta, naglo širenje na tržištu u obliku

različitih skupih, a rizičnih akvizicija. Također, motivi mogu biti vezani uz ostvarivanje osobnih koristi zaposlenika i menadžmenta, npr. u slučajevima osobnih financijskih problema te loših odnosa i komunikacije između pojedinih skupina u poduzeću. Naravno, može postojati i želja za osobnim bogaćenjem pogotovo u slučajevima kada uz dobre poslovne rezultate dolaze veliki bonusi i druge nagrade. Druga kategorija rizika se može jednostavno protumačiti starom narodnom: „Prilika čini

lopova“. Treći element trokuta prijave odnosi se na sklonost pojedinca ka prijavi. Ukoliko menadžment ima jasan stav da se prijerno ponašanje i zaobilaznje uspostavljenih kontrola neće tolerirati te da će biti podložno sankciji, a i sa svojim primjerom provodi takvu praksu tada će to stvoriti okolinu u kojoj će se smanjiti mogućnost da pojedinac učini prijavu (Sever Mališ, Tušek, Žager; 2012., str. 444-446).

Slijedeća tablica prikazuje organizacijsku i kulturološku komparaciju organizacija s niskim i visokim potencijalom za počinjenje prijave (Sever Mališ, Tušek, Žager; 2012., str. 448, 449).

Varijabla	VISOKA MOGUĆNOST	NISKA MOGUĆNOST
Stil menadžmenta	Autokratski	Participativan
Orijentacija menadžmenta	Nisko povjerenje	Visoko povjerenje
Distribucija moći	Top menadžment	Disperzirana po svim org. jed.
Mjerenje performansi	Kvantitativno, kratkoročno	Kvant. i kvalit., dugoročno
Poslovno usmjerenje	Profitu	Kupcima
Politike i pravila	Rigidno, nefleksibilno	Razumno, pravedno
Sustav nagrađivanja	Kazneni, oskudno	Darežljivo, motivirajuće
Reakcija na rezultate	Kritički, negativno	Proaktivno, pozitivno
Model komunikacije	Zatvorenost zaposlenika	Otvorenost zaposlenika
Interni odnosi	Konkurentski, neprijateljski	Kooperativni i podržavajući
Lojalnost	Niska	Visoka
Financijski ciljevi	Održavanje likvidnosti	Mogućnosti za nove investicije
Odnosi s konkurentima	Neprijateljski	Profesionalni

Počinitelji prijevара uglavnom su zaposlenici organizacije koja je bila žrtvom prijevare (61%). Počinitelji su djelovali u dogovoru s drugima u 70% slučajeva jer im je bilo prezahtjevno samostalno učiniti prijevарu. 93% prijevара učinjeno je kroz više transakcija, a 33% prijevара trajalo je jednu do dvije godine. Obilježja tipičnog prevaranta su slijedeća:

- 70% ih je u dobi između 36 i 55 godina
- ima menadžerske (25%) ili izvršne ovlasti (29%)
- zaposlen je u organizaciji dulje od 6 godina u 41% slučajeva (KPMG; 2014., str. 2, 3).

3. PROVOĐENJE FORENZIČNE REVIZIJE

3.1. Proces forenzične revizije

Proces forenzične revizije sastoji se od slijedećih pet koraka (Bešvir; 2010., str. 74-76).

1. Osnivanje skupine

Vođa skupine forenzične revizije mora biti iskusni forenzični revizor, a članovi skupine mogu biti revizori (komercijalni), interni revizori, predstavnici naručitelja istrage i vanjski stručnjaci. Ako bi se u oformljenu skupinu uključile osobe zaposlene kod naručitelja, treba postojati sigurnost da one nisu uključene u prijevарu koja se istražuje.

2. Upoznavanje s predmetom i provedba analitičkih postupaka

Skupina istražitelja upoznaje se s predmetom odnosno s mogućom prijevарom. Prikupljaju se raspoloživa dokumentacija, podaci i informacije o mogućim počiniteljima prijevare, vremenu, načinu i lokaciji počinjenja prijevare. Analitički se postupci provode na svim financijskim i nefinancijskim podacima vezanim uz predmet forenzične revizije.

3. Izrada plana

Plan forenzične revizije sastavlja vođa forenzične skupine za svakog člana i određuje način, vrijeme, obuhvat, lokaciju provođenja forenzičnih postupaka i određuje koje će osobe članovi forenzične skupine intervjuirati.

4. Prikupljanje dokaza

Najbitnija je faza u procesu, a provodi se prikupljanjem dokumentacije, podataka u e-obliku te onim nekarakterističnim za klasični posao revizora ili računovođe – prikupljanjem fotografija, filmova s

nadzornih kamera i otisaka prstiju te DNK analizom. Intervju s osumnjičenim osobama provodi se posljednji i to na način da se prvo intervjuiraju osobe za koje se smatra da su svjedoci u cijeloj priči, a na kraju i osobe koje se smatraju odgovornima za počinjenje prijevare. Prikupljeni dokazi su izuzetno važni i zato cijela skupina koja se bavi njome mora izuzetno oprezno postupati s dokazima.

5. Izrada izvješća

Forenzično izvješće mora imati slijedećih pet karakteristika:

- biti točno sa svim bitnim detaljima,
- biti jasno bez dvojbenih činjenica,
- biti nepristrano, bez mišljenja, samo s činjenicama,
- sadržavati samo značajne činjenice i
- biti pravodobno.

3.2. Promatranje i inspekcija

Prilikom provođenja promatranja i inspekcije u obliku pregledavanja dokumenata potrebno je voditi računa o slijedećim upozoravajućim signalima na nepravilnosti i nekonzistentnosti u računovodstvenim evidencijama, što znači praćenje:

1. nedosljednosti u računovodstvenim zapisima:

- transakcije koje nisu zabilježene u cijelosti i/ili odgovarajućoj vremenskoj osnovi te nepravilne evidencije iznosa, računovodstvenog razdoblja, klasifikacije koje nisu temeljene na poslovnoj politici poduzeća,
- neautorizirane transakcije,
- prilagođavanja u posljednji trenutak kojima se značajno utječe na financijski rezultat,
- postojanje dokaza o neovlaštenom pristupanju zaposlenika zapisima i knjiženjima koji nisu u skladu s ovlaštenjima, te
- upozorenje i žalbe revizora na postojanje prijevare,

2. nepostojanje ili nekonzistentnost materijalnih evidencija:

- nepostojanje dokumenata,
- nedostupnost originalnih dokumenata odnosno postojanje sam e-prijepisa ili fotokopija u slučajevima kad bi poduzeće trebalo imati originale,
- značajne neobjašnjive stavke i usklađivanja,
- neuobičajene ručne preinake te potpisi na dokumentima koji se uobičajeno ručno elektronički ispisuju,

- nekonzistentni i nejasni odgovori menadžmenta ili zaposlenika na upite revizora,
  - značajni inventurni manjkovi zaliha i ostale materijalne imovine, te
  - nedostupnost ili nepostojanje elektroničkih dokaza,
3. **problematični i neuobičajeni odnosi revizor-klijent:**
- vremenski pritisci menadžmenta za rješavanje kompleksnih pitanja,
  - neuobičajene odgode klijenata na upite o informacijama,
  - nevoljkost pristupu ključnim e-dokumentima za testiranje kojim bi se olakšao revizorov posao primjenjujući računalom potpomognute revizijske tehnike,
  - onemogućavanje pristupa ključnim informacijama, te
  - nevoljkost menadžmenta za revidiranjem bilješki kojima bi se pridonijelo njihovoj potpunosti i transparentnosti (Sever Mališ, Tušek, Žager; 2012., str. 449-451).

3.3. Analitički postupci

Tijekom forenzične revizije osobitu pažnju treba posvetiti područjima od velikog rizika, kao što su priznavanje prihoda i vrednovanje zaliha tako da će neki od važnih pokazatelja biti:

- prodaja u odnosu na:
  - prodajne provizije,
  - povrate, usklađenja i popuste,
  - troškove prijevoza,
  - troškove prodanih proizvoda,
  - troškove oglašavanja i promocije,
  - proizvodne kapacitete,
  - tržišni udio,
  - troškove kamata,
- koeficijent obrtaja potraživanja,
- koeficijent obrtaja zaliha, te
- marža profita.

Što se tiče novčanog toka tu najvažniju ulogu igraju slijedeći pokazatelji:

- kvaliteta prodaje,
- kvaliteta dobiti te
- slobodan novčani tok (operativni NT – kapitalni izdaci i dividende) (Sever Mališ, Tušek, Žager; 2012., str. 451-452).

3.4. Moguće prijave prilikom priznavanja rashoda i potraživanja od kupaca

Procjenjivanje prihoda kao najčešći oblik prijavnog financijskog izvještavanja može biti rezultat: (1) preranog priznavanja prihoda ili priznavanje prihoda u pogrešnom razdoblju, (2) priznavanje prihoda od transakcije koje se stvarno ne bi trebalo priznati kao prihod (konsignacijska prodaja robe koja još nije prodana krajnjem korisniku, prodaja po specijalnim uvjetima, fakturirana a ne otpremljena roba te roba koja je otpremljena samo u svrhu procjene ili potencijalne prodaje), (3) nekorigirane bruto prodaje za sva potrebna umanjenja uključujući povrate, popuste te tržišna sniženja cijena, te (4) priznavanje fiktivne prodaje. Kao upozoravajući znaci na **fiktivnu prodaju** mogu biti:

- neočekivani porast prodaje i sukladno tome i potraživanja na kraju mjeseca ili obračunskog razdoblja,
- veliki popusti, usklađivanja, krediti i povrata robe nakon zatvaranja računovodstvenog razdoblja,
- velika salda potraživanja od povezanih stranaka ili kupaca s nepoznatim adresama ili narudžbe poduzeća koja nisu u istoj industriji pa i time ne koriste proizvode iz narudžbe,
- salda potraživanja koja rastu brže od prodaje,
- poduzeća koja plaćaju provizije na temelju prodaje, koja nisu usklađena s naplatom potraživanja,
- produživanje trajanja naplate potraživanja i odobravanje neuobičajenih kreditnih uvjeta,
- intenzivna vrijednosna usklađivanja potraživanja od kupaca na početku obračunskog razdoblja, te
- nedostatak adekvatnih kontrola u funkciji prodaje i prilikom naplate potraživanja (*Sever Mališ, Tušek, Žager; 2012., str. 452-455*).

3.5. Poznati slučajevi prijevara

U ovom dijelu bit će ukratko prezentirana dva primjera napuhivanja novčanog toka od poslovnih aktivnosti. Napuhivanje poslovnih aktivnosti podrazumijeva poduzimanje odnosno nepoduzimanje određenih aktivnosti, posebno na kraju izvještajnog razdoblja, kojima se privremeno povećava stanje novca na žiro računu u zadanom izvještajnom razdoblju. Pozitivan novčani tok uzrokovan prijavnim radnjama nije održiv jer predstavlja prelijevanje iz jedne poslovne godine u drugu i relativno se jednostavno uočava praćenjem trenda u nekoliko uzastopnih vremenskih razdoblja (*Aljinović Barać, Ž.; 2011., str. 23-25*).

Krajem 1999. godine, američka kompanija *Xerox*, trebala je imati negativan novčani tok iz poslovnih aktivnosti. Naravno, to bi utjecalo na cijenu dionica pa je kompanija odlučila obmanuti javnost. Što su napravili? Prodali su nedospjela potraživanja u vrijednosti od 288 milijuna američkih dolara. U bilješkama uz financijski izvještaje nisu objavili aktivnost prodaje nedospjelih potraživanja, već su ih jednostavno kategorizirali kao naplatu od prodaje. Ovime je negativni novčani tok iz poslovnih aktivnosti od 162 milijuna \$ prepravljen na pozitivnih 126 milijuna \$.

Loše poslovne rezultate iz 2000. g. američka *Peregrine Semiconductor* (IT sektor) odlučila je prikriti na slijedeći način. Najprije su gubitke nastojali prikriti lažiranjem prihoda od prodaje izdavanjem fiktivnih računa u vrijednosti od 250 milijuna \$. Međutim, shvatili su da je taj iznos nenaplaćenih potraživanja jednostavno previsok te su ta potraživanja odlučili prodati banci. Kompanija je dobila novac kojim su pokrili novčani tok iz poslovanja, međutim rizik nenaplate potraživanja nije transferiran na banku.

4. FORENZIČNA REVIZIJA U SAD-u I RH

4.1. Forenzična revizija u SAD-u

Najpoznatiji certifikat iz područja forenzične revizije, priznat na globalnoj razini, izdaje Udruženje ovlaštenih ispitivača prijevara (*ACFE*) koje broji više od 50.000 članova iz oko 140 zemalja svijeta. Osim tog, certifikat je u SAD-u moguće steći i kod drugih organizacija. Primjerice, *American College of Forensic Examiners Institute (ACFEI)* izdaje certifikat ovlaštenog forenzičnog računovođe (*Cr.FA*), a *National Association of Certified Valuators and Analysts (NACVA)* izdaje certifikat ovlaštenog forenzičnog i financijskog analitičara (*CFFA*) (Tušek, Klikovac; 2013., str. 102).

U tablici ispod prikazani su podaci o industriji forenzične revizije u SAD-u. *IBISWorld* je organizacija koja objavljuje podatke za industriju, međutim ti su podaci nedostupni osim ako se ne plati i zato je tablica „okrnjena“, a podaci su prikupljeni iz članaka s inozemnih portala koji su prenijeli vijest o objavi publikacija te organizacije.

	2012.	2013.	2014.	2017.
<i>Prihodi</i>	4,3 mlrd. \$	4,6 mlrd. \$	5 mlrd. \$	6 mlrd. \$
<i>Dobit</i>	0,67 mlrd. \$			
<i>Godišnji rast</i>	8,70%		2009.-2014.	
	6,70%		2013.-2018.	
	2012.			
<i>Big 4 tržišni udio</i>	35%			

Prema [Vault.com](#) 10 najboljih kompanija za forenzičnu reviziju u SAD-u ocjenjenih od strane računovođa su:

1. PwC, NY
2. EY, NY
3. Deloitte, NY
4. KPMG, NY
5. Grant Thornton, CH
6. McGladrey, CH
7. BDO USA, CH
8. Crowe Horwath, CH
9. Moss Adams, Seattle
10. EisnerAmper, NY

4.2. Forenzična revizija u RH

4.2.1. Ovlašteni računovodstveni forenzičar

Program udruge *Hrvatski računovođa* čija je cijena 10 000 kn ima za cilj omogućiti profesionalnom računovođi stjecanje općih spoznaja o širini prijevara koje se događaju kod nas i u svijetu te štetnim posljedicama koje one izazivaju. Na temelju toga polaznici razvijaju profesionalni skepticizam koji će im omogućiti pravilan pristup u forenzičnim istragama. Polaznici će naučiti najvažnije modele forenzičnog testiranja financijskih izvještaja što će im omogućiti rad u praksi preventivnog djelovanja protiv prijevara, otkrivanja prijevara, detekcije rizičnih područja prijevare te rekonstrukcije otkrivene prijevare. Polaznici dobivaju knjigu Vinka Belaka *Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo* te prezentacije s predavanja. Uvjeti za upis su slijedeći:

- ako polaznik **ima** certifikat ovlaštenog računovođe:
  - završen studij ekonomskog usmjerenja sa 120 ECTS i 4 godina iskustva u računovodstvu, reviziji ili poreznom nadzoru
  - završen studij ekonomskog usmjerenja sa 180 ECTS i 3 godina iskustva u računovodstvu, reviziji ili poreznom nadzoru
  - završen studij ekonomskog usmjerenja sa 240 ECTS i više i 2 godina iskustva u računovodstvu, reviziji ili poreznom nadzoru
- ako polaznik **nema** certifikat ovlaštenog računovođe:
  - završen studij ekonomskog usmjerenja sa 120 ECTS i 8 godina iskustva u računovodstvu, reviziji ili poreznom nadzoru,
  - završen studij ekonomskog usmjerenja sa 180 ECTS i 6 godina iskustva u računovodstvu, reviziji ili poreznom nadzoru,
  - završen studij ekonomskog usmjerenja sa 240 ECTS i više i 4 godina iskustva u računovodstvu, reviziji ili poreznom nadzoru (*Hrvatski računovođa [online]*).

<i>Predmeti programa</i>	<i>Broj h</i>	<i>Predmeti programa</i>	<i>Broj h</i>
Uvod u forenzično računovodstvo	10	Zaštita tržišnog natjecanja	10
Forenzično računovodstvo složenih transakcija	10	Revizija i forenzika	5
Forenzika PDV-a	5	Ekonomska procjena vrijednosti imovine	10
Forenzika novčanih tijekova	8	Računalna forenzika	10
Kreativno računovodstvo bilance	2	Forenzika financijskih instrumenata	5
Sudska vještačenja i stečajevi	10	Korporativna sigurnost	5

4.2.2. Studij forenzike

Odjel za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu uspostavilo je diplomski studij **Financijsko-računovodstvena forenzika** u trajanju od dvoje godine kojim se stječe akademski naziv magistar forenzike, a za koji je potrebno prethodno steći 180 ECTS na odgovarajućem preddiplomskom studiju. Nastavni program studija prikazan je u tablici ispod (Sveučilišni odjel za forenzične znanosti[online]).

I. semestar			II. semestar			
Etika u forenzičnoj znanosti	30+10+10	4	Forenzično računovodstvo I	30+25+0	5	
Forenzična psihijatrija i psihologija	20+10+15	4	Gospodarski kriminalitet	20+20+10	4	
Istraživanje mjesta događaja I	30+10+20	5	Interna kontrola i revizija	20+15+10	4	
Kazneno pravo	35+15+0	5	Korporacijsko izvještavanje	20+15+10	4	
Kazneno procesno pravo I	40+10+10	5	Računovodstvo proračunskog i neprofitnog sektora	20+15+10	4	
Računalna forenzika	20+15+15	4	Revizija	20+15+10	4	
Znanstvena metodologija i statistika u FZ	15+15+15	4	Zaštita tržišnog natjecanja	30+15+10	5	
	360	31		330	30	
III. semestar			IV. semestar			
Forenzično računovodstvo II	30+15+10	5	Korporativna sigurnost	15+10+10	3	
Forenzika u bankarstvu i osiguranju	25+15+10	4	Nove tehnologije, intelektualno vlasništvo	15+10+10	3	
Kazneno procesno pravo II	25+15+10	4	Stečajno pravo	15+10+10	3	
Porezni sustav RH	30+15+10	5	Pravo tržišta kapitala	15+10+10	3	
Pravo društava	20+15+10	4	Platni promet	15+10+10	3	
Seminar iz forenzičnih znanosti	10+30+10	4	Poslovna inteligencija	15+10+10	3	
Uloga forenzičara u sudskom postupku	10+30+10	3	Forenzika i odštetna odgovornost	15+10+10	3	
		29	Forenzični intervju	15+10+10	3	
			Forenzična analiza spornih dokumenata	10+15+15	3	
				Posebne dokazne radnje	20+10+10	3
				Stručna praksa	180	10
				Diplomski rad		10
					32	

5. ZAKLJUČAK

Kao zaključak mogu se izvesti osnovne značajke forenzične revizije, a to su:

- (1) provodi se uglavnom reaktivno, na osnovi sumnji ili dojave da je prijevarena počinjena,
- (2) provode je eksterni specijalisti u angažmanu otkrivanja prijevarena,
- (3) angažman se ugovara između forenzičnog revizora i poduzeća koje je žrtva prijevare,
- (4) cilj je forenzične revizije otkrivanje prijevare i njezinih počinitelja, ili pobijanje sumnje o njezinom nastanku,
- (5) tijekom forenzične revizije nužno je voditi računa o prihvatljivosti prikupljenih dokaza na sudu,
- (6) konačni je ishod forenzične revizije podizanje sudske tužbe protiv počinitelja prijevare,
- (7) forenzični revizor može svjedočiti na sudu u svojstvu svjedoka u sudskoj parnici, pri čemu on iznosi nalaze iz svog izvješća,
- (8) u izvješću forenzičnog revizora ne navodi se mišljenje već isključivo činjenice (Tušek, Klikovac; 2013., str. 104).

LITERATURA

1. Aljinović Barać, Ž. (2011) *Forenzika novčanih tijekova*. Zagreb: Udruga Hrvatski računovođa
2. Belak, V. (2011) *Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo – borba protiv prijevare*. Zagreb: Belak Excellens
3. Bešvir, B. (2010) Forenzična revizija. *Računovodstvo, revizija i financije*, 8 (8), str. 73-77
4. KPMG International Cooperative (2014) *Global profiles of the fraudster: White-collar crime – present and the future*
5. Sever Mališ, S., Tušek, B., Žager, L. (2012) *Revizija – načela, standardi, postupci*. Zagreb: HZRiFD
6. Tušek, B., Klikovac, A. (2013) Analiza mogućih modela forenzične revizije u Republici Hrvatskoj. *Ekonomski pregled*, 64 (2), str. 101-122

Internetske stranice

- Hrvatski računovođa [online]. Dostupno na: <http://www.hrvatski-racunovodja.hr/index.php/component/content/?id=14> [14. prosinac 2014.]
- Sveučilišni odjel za forenzične znanosti[online]. Dostupno na: <http://forenzika.unist.hr/> [14. prosinac 2014.]
- Vault.com, Inc. [online]. Dostupno na: <http://www.vault.com/company-rankings/accounting/best-firms-in-each-practice-area?sRankID=418> [14. prosinac 2014.]